

Verslag van de Albedaleerstoel

Arbeidsverhoudingen en ADR 2003-2005

Prof.mr. A.F.Brenninkmeijer
Prof.mr. L.C.J. Sprengers

Leiden, 23 maart 2005

Inhoudsopgave

1. Inleiding	p. 3
2. Verslag Prof.mr. A.F.M.Brenninkmeijer	p. 4
3. Verslag Prof. mr. L.C.J.Sprengers	p. 7

Inleiding

Vanaf november 2002 zijn wij begonnen met onze activiteiten als bijzonder hoogleraar op de Albeda-leerstoel.

In dit verslag geven we weer hoe we invulling hebben gegeven aan de leerstoelopdracht. Welke activiteiten we tot nu toe hebben ondernemen en welke plannen nog op stapel staan. Het is voor het eerst dat er twee bijzonder hoogleraren op Albeda-leerstoel zijn benoemd met een juridische achtergrond. Onderling hebben we een duidelijke taakverdeling, die ook al bij de benoeming is aangebracht:

Alex Brenninkmeijer houdt zich bezig met Arbeidsverhoudingen en ADR en Loe Sprengers met de ontwikkelingen binnen de arbeidsverhoudingen bij de overheid. Dit heeft tot gevolg dat beide hoogleraren een eigen onderzoeksgebied hebben en van daaruit invulling geven aan de leerstoelopdracht. Daarom zullen we in dit verslag de activiteiten per hoogleraar beschrijven.

Dat neemt niet weg dat we onderling onze werkzaamheden op elkaar afstemmen en ook met gezamenlijke activiteiten bezig zijn. Het invulling geven aan de platformfunctie van de Albedaleerstoel is een van de gezamenlijke activiteiten. De congressen die vanuit de Albedaleerstoel zijn georganiseerd zijn daar een voorbeeld van. Ook op onderwijsgebied nemen we, daar waar dat mogelijk is, over een weer deel aan elkaars onderwijsactiviteiten.

Verslag van Prof. mr. A.F.M.Brenninkmeijer Arbeidsverhoudingen en ADR 2003-2005

De toepassing van ADR (Alternative disputeresolution) en in het bijzonder mediation in arbeidsverhoudingen is niet vanzelfsprekend. Met name bij individuele arbeidsconflicten ligt bezwaar en beroep bij de rechter in die zin voor de hand dat deze vormen van conflicthantering het meest geaccepteerd zijn en in veel opzichten ook een veilige weg vormen om geschillen op te lossen. Het vakgebied Arbeidsverhoudingen, ADR en in het bijzonder mediation vormt in die zin geen gegeven. Het vakgebied moet nog ontwikkeld worden. Vanwege door voortgaande normalisering van de arbeidsverhoudingen bij de overheid richt het onderzoek van de leerstoel zich niet louter op ambtenarenrechtelijke verhoudingen.

De toepassing van mediation heeft de aandacht, onder nadere in de (de)juridiseringsdiscussie en in de plannen van minister Donner met de toekomst van onze rechtspraak. Mediation wordt tot nu toe in arbeidsverhoudingen bij de overheid slechts op beperkte schaal toegepast. Met de start van het landelijke project Mediation en rechtspraak in april 2005 zal hierin naar verwacht mag worden verandering komen.

In het kader van de leerstoel heb ik mij ten doel gesteld om:

- a. **Door onderzoek de relatie tussen arbeidsverhoudingen en ADR te analyseren en te beschrijven;**
- b. **Door deel te nemen aan verschillende projecten bij te dragen aan de verdere toepassing van ADR in arbeidsgeschillen.**

Ad a. Onderzoek:

Publicaties

- Brenninkmeijer, A.F.M., **Effectieve conflictoplossing bij arbeidsconflicten bij de overheid, in:** (samen met L. Sprengers), *Arbeidsconflicten bij de overheid*, SDU, Den Haag 2003;
- Brenninkmeijer, A.F.M., **Mediation als methode van conflictoplossing in het ambtenarenrecht**, *Tijdschrift voor Ambtenarenrecht TAR* nr. 12, dec. 2003 blz. 760-769;
- Brenninkmeijer, A.F.M., **Mediation als middel voor effectieve en efficiënte conflictoplossing in het bestuursrecht**, *Nederlands Tijdschrift voor Bestuursrecht*, nr. 6, juni 2004 blz. 212-220;
- Eindredacteur van het **Handboek mediation** (SDU, Den Haag 2003): beschrijving van het vakgebied naar de actuele stand van zake: tweede druk 2003 en derde druk 2005;
- Medeauteur van het boek: **Mediation en de verwijzing naar de mediator**, SDU, Den Haag 2004. Dit boek biedt organisaties de kennis die nodig is om mediation in o.a. arbeidsverhoudingen toe te passen. Het boek is ook gericht op het onderwijs (o.a. opleiding P&O);
- Eindredacteur van het tijdschrift **ADR Actueel** (8 keer per jaar);
- In druk: Brenninkmeijer, A.F.M. e.a. **Juridische aspecten van mediation**, SDU, Den Haag 2005;
- In voorbereiding: Brenninkmeijer, A.F.M. e.a. **Mediation en overheid**: eind 2005;
- In voorbereiding: Brenninkmeijer A.F.M. **Mediation en juridische kwaliteitszorg**, publicatie van de Vereniging voor Juridische kwaliteitszorg VNG.

Onderzoeksvoorstellen:

- Onderzoeksvoorstel voor NWO (SARO programma) over **de oplossing van collectieve arbeidsconflicten**:
 - Eerste bijeenkomst najaar 2004 (T.g.v. 20 jaar AAC)
 - Tweede bijeenkomst: internationale expertmeeting op 3 juni 2005
- Onderzoeksvoorstel NWO (promotieonderzoek open ronde 2004-2005) **De vaststellingsovereenkomst**: beoordeeld met een A (subsidiabel), geen financiering gekregen vanwege schaarste middelen.
- Investeringsvoorstel NWO: **kenniscentrum ADR**: in procedure.

Ad b.

Onderwijs:

- Masters mediation Amsterdams ADR Instituut met daarin de modules: overheid en arbeid (jaarlijks)
- Bachelors III keuzevak **Conflictmanagement en mediation bij de overheid**:
 - 25 studenten, zes weken 4 uur onderwijs (jaarlijks)
- Bachelorsvak Bestuursprocesrecht, met daarin één week **special mediation**
- Onderdeel **mediation** in het keuzevak van collega Sprengers (jaarlijks)
- PAO cursussen:
 - **Overheid en mediation**
 - **Arbeid en mediation**
 - **Kwaliteit in de bezwarenprocedure** (met aandacht voor mediation)
- Training en advisering Commissie Gelijke Behandeling te Utrecht inzake de introductie van mediation
- Cursus mediation voor de voorzitters van de bezwarenadviescommissies van het ministerie van Justitie
- Training/cursus mediation ten behoeve van het NICOA (o.a. OM, Defensie, IMO-project Groningen, Utrecht)
- Optreden als mediator in het kader van het IMO-project;

Scriptiebegeleiding:

- 5 doctoraalscripties begeleid op het terrein van mediation, o.a. **mediation en vertrouwelijkheid**;

Andere activiteit:

- Voorzitter van het **Platform Arbeidsverhoudingen** van het Nederlands mediation instituut (NMI): doel het bevorderen van de toepassing van mediation in arbeidsverhoudingen: begin 2005 was de eerste bijeenkomst;
- Ontwikkelen **ADR kenniscentrum** bij het NMI;
- Toespraak bij de opening van het mediation loket bij V&W: **mediation in ambtenarengeschillen**
- **2 jaarcongressen van de Albeda leerstoel** (samen met collega Sprengers);
- Optreden bij de Vereniging voor juridische kwaliteitszorg van de VNG (toespraak over **procedurele rechtvaardigheid en mediation**)

Gepland:

- Optreden bij het VNG-jaarcongres met een **workshop over mediation**)
- Deelname aan forumdiscussie over **de beslechting van arbeidsconflicten** (VU voorjaar 2005, bij presentatie boek Prof. De Dreu)

Verslag van Prof. mr. L.C.J.Sprengers Arbeidsverhoudingen bij de overheid

Met ingang van november 2002 wordt de Albeda-leerstoel bekleed door twee hoogleraren met een juridische achtergrond. Bij de bestudering van de arbeidsverhoudingen bij de overheid, die tot mijn aandachtsgebied behoren, besteed ik aandacht rechtsvergelijking met de ontwikkelingen in de marktsector. Onderwerpen van studie zijn daarbij de collectieve arbeidsvoorwaardenvorming, het medezeggenschapsrecht en ontwikkelingen in de individuele rechtspositie. Voorts is onderwerp van onderzoek de specifieke ontwikkelingen binnen de arbeidsverhoudingen bij de overheid, zoals het sectorenmodel, het overeenstemmingsvereiste, de advies –en arbitrageregeling, de verhoudingen tussen de rol van overheid als werkgever en wetgever, het primaat van de politiek, de ambtelijke status. In de jaren '80 van de vorige eeuw is het proces van normalisering van de arbeidsverhoudingen bij de overheid in gang gezet. Dit proces is nu in een fase terechtgekomen dat de vraag is of de normalisering tot een afronding is gekomen of dat verdergaande stappen gezet moeten worden om tot een gemeenschappelijke arbeidsrecht voor de markt –en overheidssector. Daarbij is het van belang om de waardevolle en bijzondere elementen van de beide stelsel te onderkennen en te borgen. Deze onderwerpen sluiten nauw aan bij het onderwerp van mijn promotie in 1998: 'De wet op de ondernemingsraden bij de overheid. op weg naar één arbeidsrecht voor ambtenaren en werknemers?'

In het kader van de leerstoel heb ik mij tot doel gesteld:

- a. door onderzoek de ontwikkelingen binnen de arbeidsverhoudingen bij de overheid te bestuderen in vergelijking met de ontwikkelingen in de marktsector en bestudering van de verschillende deelgebieden die kenmerkend zijn voor de arbeidsverhoudingen bij de overheid.
- b. door onderwijsactiviteiten de kennis over de arbeidsverhoudingen bij de overheid te verbreden.
- c. om invulling te geven aan de platformfunctie vanuit de Albeda-leerstoel voor degenen die vanuit de wetenschap en de praktijk betrokken zijn bij de arbeidsverhoudingen bij de overheid.

Ad a: Onderzoek

Publicaties

- Sprengers, L.C.J. **Het dualisme bij de gemeentelijke overheid en de rol van de ondernemingsraad**, opgenomen in 'Medezeggenschap in de publieke sector' GBIO-Katernen, Den Haag 2002.
- Sprengers, L.C.J., **Rechtspraakoverzicht medezeggenschapsrecht**, Sociaal Maandblad Arbeid (SMA) 2003 nummer 10.
- Sprengers, L.C.J., **Mag het iets minder, of moet er meer? Kanttekeningen bij de SER-adviesaanvraag over de wijziging van de WOR**, Nederlands Tijdschrift voor Sociaal recht, (SR) 2003 nummer 11
- Sprengers L.C.J., **Verzet door OR en vakorganisaties: de bescherming van medezeggenschapsrechten versus de belangen van derden**, opgenomen in Geschriften vanwege de Vereniging Corporate Litigation 2002-2003, Kluwer Deventer, 2003.

- Sprengers, L.C.J. **Doorvoeren van bedrijfseconomische ontslagen**, hoofdstuk 3 in 'Arbeidsrechtelijke aspecten van reorganisatie' Kluwer Deventer 2003, Reeks Monografieën Sociaal recht nr. 31
- Sprengers, L.C.J., **Arbeidsconflicten bij de overheid: Collectieve belangen-uiteenlopende geschillen** (samen met A.F.M. Brenninkmeijer) Oratie, SDU Den Haag 2003
- Sprengers, L.C.J., '**Ondernemingsraad en toezichthouders**' opgenomen in "De werknemer in het ondernemingsrecht' Kluwer Deventer 2004. Congresbundel.
- Sprengers, L.C.J., **Bewerking Wet op de Ondernemingsraden en Wet op de Europese Ondernemingsraden** Tekst & Commentaar Arbeidsrecht en Ondernemingsrecht Kluwer 2004, 3^e druk.
- Sprengers, L.C.J., **Geschillen op basis van de WOR in de overheidssector (1998-2002)** Tijdschrift voor Ambtenarenrecht (TAR) 2004-2.
- Sprengers, L.C.J. en mr. R. v.d. Stege, **Slechts een beetje staken mag? Het collectief actierecht ex artikel 6 vierde lid en 31 ESH in de Nederlandse rechtspraak**, NJCM-bulletin, 2004-5.
- Sprengers, L.C.J., **Rechtspraakoverzicht medezeggenschapsrecht juli-2003-juli 2004**. SMA 2004-10
- Sprengers, L.C.J. en M. van Leeuwen-Scheltema, **WMW²:Waarom moet de WOR weg?**, SR 2004-12
- Sprengers, L.C.J., Hoofdstuk 7 **Collectief Overleg en Conflict** en hoofdstuk 8 **Medezeggenschap** opgenomen in Inleiding Nederlands Ambtenarenrecht, 2^e druk, BJU Den Haag 2005.

Nog te verschijnen:

- Sprengers, L.C.J., '**Verhouding Ondernemingsraad en Vakbonden: communicerende of concurrerende vaten?**'. op te nemen in bundel CAO-recht in beweging.
- Sprengers L.C.J. , **De WOR-bestuurder bij de overheid: onafhankelijk optreden tussen twee vuren?** bijdrage aan afscheidsbundel van T.Dragt.
- Sprengers L.C.J., **Medezeggenschapstructuur en primaat van de politiek Twee onderwerpen uit de WMW nader belicht**, te verschijnen in SMA 2005-5.

In voorbereiding

- Artikel over CAO bij de overheid voor Tijdschrift voor Sociaal Recht
- Bespreking proefschrift voor Themis.
- Bundel n.a.v 2^e congres Albeda stichting : omgaan met veranderingen bij de overheid

Vaste bijdragen

- maandelijkse annotaties van medezeggenschapsuitspraken voor Tijdschrift Sociaal recht, tevens lid deelredactie medezeggenschapsrecht.
- maandelijkse bespreking uitspraken Ondernemingskamer voor vakblad OR-Informatie

Onderzoeksvorstel Oplossing van collectieve arbeidsconflicten

Zie hierover verslag deel Alex Brenninkmeijer.

Congressen

-Op 25 september 2003 heeft de Vereniging voor arbeidsrecht een studiemiddag georganiseerd naar aanleiding van de plannen om te komen tot een wijziging van de Wet op de ondernemingsraden. Loe Sprengers heeft hier een inleiding gegeven over de adviesaanvraag van het de regering aan de SER. Deze inleiding is later in bewerkte vorm in het tijdschrift voor sociaal recht verschenen.

-Op 7 en 8 november november 2003 is door het Van der Heijden Instituut verbonden aan de Universiteit Nijmegen een congres over de positie van de werknemer binnen de

onderneming. Ik heb daarbij een inleiding gegeven over de relatie tussen Ondernemingsraden en Toezichthoudende organen. In bewerkte vorm is deze inleiding verschijnen in een congresbundel.

-Op 25 juni 2004 heb ik een bijdrage geleverd aan een congres dat in Rome plaatsvond en was georganiseerd door de Scuola Superiore della Pubblica Amministrazione in samenwerking met de Oxford University met als titel: 'The State as an employer and provider of employment. British, Italian and European Models.' Wetenschappers uit Italië, Groot-Brittannië en Nederland hebben tijdens dit congres inzicht gegeven in de ontwikkelingen in hun land op het terrein van de individuele en collectieve ambtenarenrecht, verschuiving van werkgelegenheid van overheid naar de marktsector wegens privatiseringen en de rol van de overheid bij de gesubsidieerde arbeid.

-12/13 november 2004 heb ik een inleiding verzocht op het Arbeidsrecht congres met als thema: CAO-recht in beweging. Dit congres is mede georganiseerd door de Universiteiten van Amsterdam, Rotterdam en Leiden. De inleiding ging over het thema 'Verhouding Ondernemingsraad en Vakbonden: communicerende of concurrerende vaten?'.
.

Ad b: Onderwijs

Keuzevak Arbeidsverhoudingen bij de overheid,

In het curriculum is een keuzevak opgenomen onder de titel arbeidsverhoudingen bij de overheid. Dit keuzevak staat open voor rechtenstudenten als ook andere studenten met name uit sociaal wetenschappelijke studierichtingen.

In een reeks van 10 colleges wordt ingegaan op uiteenlopende onderwerpen die te maken hebben met de arbeidsverhoudingen bij de overheid. Onder meer komen aan de orde: het sectorenmodel en 'CAO' –overleg bij de overheid, de medezeggenschap bij de overheid, het collectief actierecht, geschillen bij de bestuursrechter, mediation, verhoudingen tussen politiek en ambtenaren, integriteit en vrijheid van meningsuiting.

Dit keuzevak wordt gecoördineerd door Loe Sprengers, die ook het merendeel van de colleges geeft. Alex Brenninkmeijer geeft het college over mediation. Mr.dr. T. van Peijpe van de Juridische Faculteit Universiteit Leiden, dr. F. van der Meer, Faculteit Sociale Wetenschappen Universiteit Leiden en mevr. mr.dr. L.Schut van het Ministerie van Binnenlandse Zaken zijn de overige docenten.

Lopende het studiejaar 2002-2003 is dit vak voor het eerst in het onderwijsprogramma aangeboden. Het vak is door 9 studenten gevolgd. In het studiejaar 2003/2004 is het vak door 24 studenten gevolgd. Op dit moment loopt de inschrijving voor het keuzevak, dat in het 3^e trimester 2005 weer zal worden gegeven.

PAO Actualiteiten ambtenarenrecht

Deze eendaagse studiedag is in december 2004 voor het eerste gehouden. Deze dag is georganiseerd door mij. Ik heb zelf een bijdrage geleverd over Reorganisaties, het collectief overleg bij de overheid. Voorts waren er bijdragen van mr.dr. L.Schut van het Ministerie van Binnenlandse Zaken over Integriteit, mr. B.B.Lanting over de zieke ambtenaar, mevr. Mr. K. Festen-Hof over aansprakelijkheid voor arbeidsongevallen en beroepsziekten en Alex Brenninkmeijer over Mediation. Er waren rond de 25 deelnemers.

Het is de bedoeling om jaarlijks een PAO met deze titel te organiseren.

Gastcolleges

Ik heb ook jaarlijks gastcolleges gegeven over het onderwerp Medezeggenschapsrecht aan de Universiteit Tilburg, 2 colleges in het kader van het keuzevak Collectief Arbeidsrecht. In 2003 heb ik een gastcollege gegeven aan de Universiteit Rotterdam in het kader van het vak Ambtenarenrecht. In 2004 aan de Universiteit Groningen in het kader van het vak Collectief Arbeidsrecht en aan de UvA in het kader van het masterprogramma Arbeidsrecht .

Onderwijsactiviteiten binnen afdeling Sociaal recht Universiteit Leiden

Ik draai mee binnen de afdeling sociaal recht. Dit houdt in dat ik in een aantal keuzevak colleges geef, een aantal scripties begeleid, in promotiecommissies zitting heb gehad, Moot-court zittingen leid, deelneem aan scholingen van de afdeling etc.

Ad c: Platformfunctie Albeda-leerstoel

Gezien de leerstoelopdracht is het van groot belang dat er vanuit de Albeda-leerstoel activiteiten worden georganiseerd waar degenen die betrokken zijn bij de arbeidsverhoudingen bij de overheid vanuit verschillende invalshoeken elkaar kunnen ontmoeten en over actuele thema's van gedachten kunnen wisselen. Een platform voor de betrokkenen uit werkgevers –en werknemersorganisaties bij de overheid, de wetenschap, het bestuur, de beleidsambtenaren, de rechtshulpverlening, de medezeggenschapsorganen, studenten etc.

Congressen

-Op 9 oktober 2003 is het Congres "De overheid als goed werkgever" georganiseerd. Ongeveer 100 bezoekers hebben dit congres bijgewoond. Vanuit verschillende invalshoeken is de rol van de overheid als goed werkgever belicht in periode waarin de overheidsorganisatie grote veranderingen door maakt. Inleiders waren onder meer Prof. Albeda, Prof. G.J.J. Heerma van Voss, de heer G. van Huygenvoort, Prof. R.Niessen, dhr. P.Koelsag, Alex Brenninkmeijer en Loe Sprengers.

-Op 2 maart 2005 heeft het 2^e congres plaatsgevonden met als titel 'Omgaan met veranderingen binnen de:arbeidsverhoudingen bij de Overheid' Ongeveer 80 bezoekers hebben dit congres bijgewoond In dit congres is ingegaan op de vraag hoe binnen het collectief overleg bij de overheid omgegaan moet worden met veranderingen en hoe omgegaan moet worden met patstellingen in het overleg. Aan deze dag is een bijdrage geleverd door drs. C.J.A Maas, dhr. X. den Uyl, Drs. H.C.P. Noten, Prof. Mr. G.J.J.Heerma van Voss, merv. E.Merlijn, dhr. Th.M.Peperkamp, dhr. B. de Vries, Alex Brenninkmeijer en Loe Sprengers.

-In voorbereiding is een 3^e congres over de toekomst van de ambtelijke status, mede naar aanleiding van het binnenkort te verschijnen onderzoeksrapport van een Interdepartementale Onderzoeksgroep over de ambtelijke status.